

KØBENHAVNS MUSEUM
ARKÆOLOGISK RAPPORT 2014

KBM 4040 Rigshospitalet

Udenbys Klædebo Kvarter (matr.nr. 6210), Simeon-St. Johannes sogn,
Sokkelund Herred, Københavns Amt.

Kulturstyrelsens j.nr.: 2014-7.24.02/KBM-0001

Niels H. Andreasen

Københavns Museum
Vesterbrogade 59
1620 København V
Telefon: +45 33 21 07 72
Fax: +45 33 25 07 72
E-mail: museum@kff.kk.dk

www.copenhagen.dk

Forsideillustration: "Sygeplejerskebygning – DT004410" (Det Kongelige Biblioteks Billedbase)

© Københavns Museum 2014

Indholdsfortegnelse

1	Resumé	4
2	Undersøgelsens forhistorie	6
3	Administrative data	7
4	Øvrige data	7
5	Topografi, terræn, undergrund	7
6	Målesystem	8
7	Udgravningsmetode	9
8	Undersøgelsens resultater	9
9	Fremtidigt arbejde	12
10	Referencer	12
11	Fotoliste	12

1 Resumé

Dansk

Forud for anlægsarbejder på Rigshospitalet undersøgte Københavns Museum Patienthotellets haveanlæg for kulturspor. Ved forundersøgelsen blev der gravet 80 meter søgegrøft med et samlet afgravet areal på 144 kvadratmeter.

Forundersøgelsen gav ingen resultater af arkæologisk interesse.

Perioder: 1900-tallet

Anlæg:

Nøgleord: Rigshospitalet, Blegdams Fælled

English

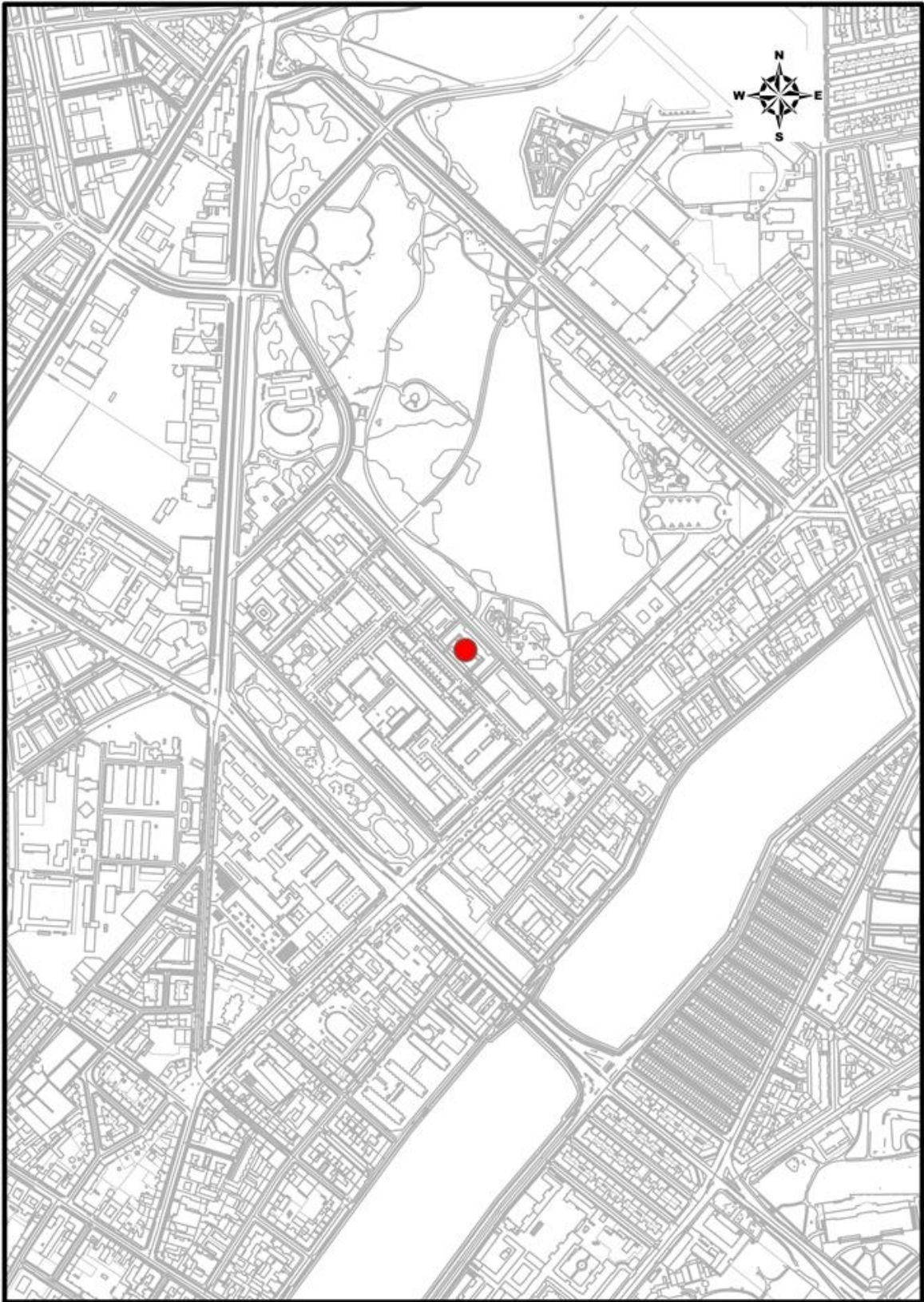
Prior to construction of a new wing at Rigshospitalet the Museum of Copenhagen carried out an archaeological pre-investigation at the patient hotel garden. Two test trenches measuring a total of 80 meters resulted in an excavated area of 144 square meters.

The pre-investigation yielded no results of archaeological interest.

Periods: 1900s

Features:

Key words: Rigshospitalet, the Commons

Figur 1. Det berørte område markeret med rød cirkel.

2 Undersøgelsens forhistorie

Rigshospitalet nedriver en del af den bestående bygningsmasse og anlægger blandt andet en ny nordfløj til patientbehandling langs Frederik V's Vej på den nordøstlige del af Rigshospitalets grund (Fig. 1). I den forbindelse modtog museet d. 10.1.2014 en henvendelse fra Martin Bruun, Region Hovedstaden, vedrørende det kommende byggeri.

Der er tidligere gjort en del fund fra både sten- og jernalderen i dels den nærliggende Fælledpark og dels på selve Rigshospitalets grund, da man opførte den seneste sekvens af bygninger i 1970'erne (Tabel 1).¹ Fælledparken, og tidligere dele af Fælleden, udgør et af de sidste, større åbne områder i Københavns Kommune, der ikke er dannet på inddæmmet og opfyldt areal. Det vurderes derfor som værende et område, der som udgangspunkt har et større arkæologisk potentiale end de mere udbyggede områder af brokvarterne, hvor en intensiv bebyggelse har fundet sted de sidste ca. 120 år. På denne baggrund blev det besluttet at foretage en prøvegravning forud for det aktuelle arbejde for at afdække eventuelle spor af bebyggelse eller anden aktivitet fra forhistorisk tid.

23.1.2014 Københavns Museum afsendte budget til Kulturstyrelsen.

27.1.2014 Københavns Museum modtog Kulturstyrelsens godkendelse af budgettet.

27.1.2014 Københavns Museum afsendte budget til bygherre, museet modtog samme dag bygherres godkendelse af budgettet.

SB.nr.	Lokalitet	År	Beskrivelse
020306-18	Øster Fælled	1910 & 1938	I 1910 blev en gravhøj i Fælledparken sløjfet, deri en Neolitisk hellekiste (2350-1700 f.Kr.), der blev udgravet. I 1938 blev højen fortsat sløjfet, hvorved endnu en hellekiste blev undersøgt.
020306-135	Østerfælled	1995	KBM 1412. Opsamling af pilespids, dolkskaft og skraber samt en mængde flækker og et stykke bøsseflint. Uvist hvad der hører til sb-nr. 020306-135 og 020306-138. Sen Neolitikum (2400-1800 f.Kr.).
020306-138	Fælledparken	1995	Opsamling af senneolitisk pilespids, dolkskaft og skraber. Der udover en mængde flækker og et stykke bøsseflint.
020306-141	Rigshospitalet (Amager Fælled)	1970	Nationalmuseets 1. afdeling 7921/96. Fund af flere flint- og bjergartsredskaber i jorden kørt ud på Amager Fælled fra byggeri på Rigshospitalet. Blandt andet fund fra Brommekulturen (ca. 11.400 f.Kr. – 10.500 f.Kr.) samt fladehuggede genstande.
020306-437	Borgmester Jensens Allé	2009	KBM 3793. Arkæologisk prøvegravning på 375 m ² i forbindelse med etablering af boldbane. Ingen arkæologiske fund bortset fra enkelte keramikskår fra 17- og 1800-tallet.
	Fælledparken	2013	KBM 3843. Forundersøgelse forud for anlæggelse af metrosation ved Vibehus Runddel (ej afrapporteret endnu). Forundersøgelsen afdækkede en grube og en række nedgravninger indeholdende jernalderkeramik. Desuden løsfundne flintafslag fra stenalderen.

Tabel 1. Arkæologiske fund og observationer i området omkring Rigshospitalet.

¹ Stensager 2004.

3 Administrative data

Bygherre på projektet var Region Hovedstaden, Det Nye Rigshospital, Blegdamsvej 9, 2100 København Ø. Undersøgelserne blev bekostet af Det Nye Rigshospital som bygherre jf. Museumslovens § 26 stk. 2, 1. pkt. om arkæologiske undersøgelser i forbindelse med bygge- og anlægsarbejder. Beretningen og kommunikation med Rigshospitalet, Kulturstyrelsen og andre interessenter forbundet med undersøgelsen er at finde i museets sags- og dokumenthåndteringssystem eDoc. Beretningen ligger endvidere på museets arkivdrev. Originaldokumentation opbevares hos Københavns Museum under journalnummer "KBM 4040 Rigshospitalet" og internt sagsnummer 3085. En elektronisk kopi af beretningen sendes til Kulturstyrelsen og en fysisk kopi til bygherre.

4 Øvrige data

Undersøgelsen blev startet d. 12. februar 2014 og afsluttet samme dag. Feltarbejdet blev varetaget af Københavns Museum med den indledende sagsbehandling udført ved museumsinspektør Niels Grumløse. Udgravningsansvarlig var museumsinspektør Hoda El-Sharnouby. Daglig leder og beretningsansvarlig var arkæolog Niels Andreasen. Derudover deltog arkæolog Lars Haugesten. Ved undersøgelsen blev der benyttet en gravemaskine stillet til rådighed af bygherres entreprenør.

5 Topografi, terræn, undergrund

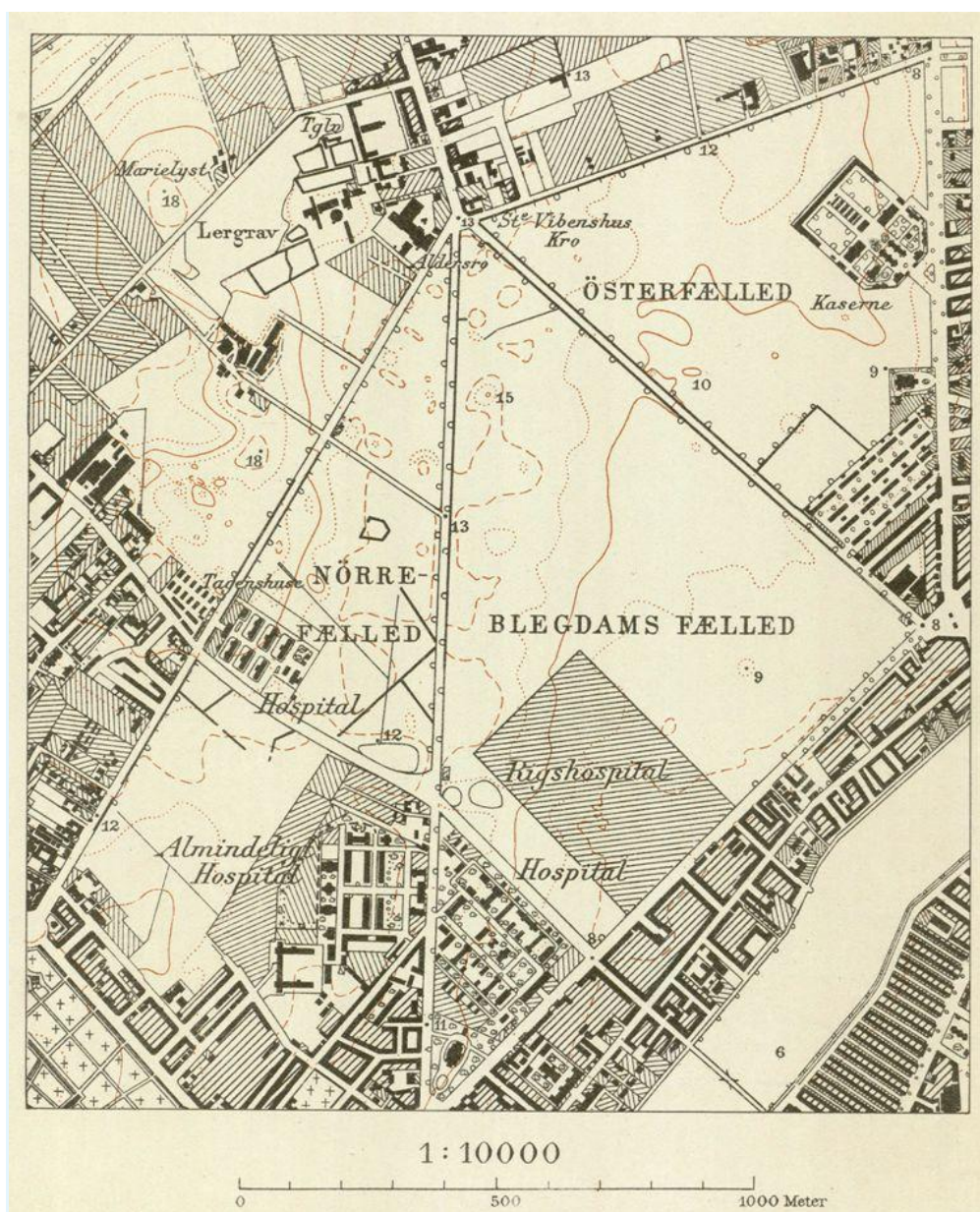
Terrænet er let faldende fra den nordlige del af Nørrebro, som er karakteriseret af en lav bakke, der har sit højeste punkt i kote +18 meter ved krydset Jagtvej-Tagensvej. Herfra er der et svagt fald mod Blegdams Fælled og Søerne i sydøstlig retning. Undergrunden på arealet består af gulligt moræneler med få større sten.

Blegdams Fælled blev oprindeligt anvendt til kreaturgræsning, men efterhånden overgik arealerne til militært øvelsesterræn, inden Fælledparken blev dannet mellem 1906 og 1914. Blegdamsvej blev anlagt allerede i 1600-tallet.

Igennem den sidste halvdel af 1800-tallet havde der været et stadigt pres på for at bebygge Fælleden, og i 1905-08 blev Rigshospitalet opført på 40 tønder land af den sydvestlige del af Blegdams Fælled (Fig. 2). Hospitalet var opbygget som 10 patientpavilloner samlet omkring et haveanlæg og omkranset af fløjbygninger og en omfattende randbebyggelse med undersøgelses- og behandlingsfaciliteter, undervisningslokaler, boliger, stalde m.v.² En af de oprindelige bygninger, tegnet af arkitekt Martin Borch, omfattede den røde murstensbygning, som ligger på Frederik V's Vej og som i dag huser Patienthotellet. Oprindeligt var bygningen opført som

² Illustreret Tidende 1910, 590-597-

Sygeplejerskebygning og skulle, ifølge den oprindelige byggeplan, have været opført helt nede ved Blegdamsvej. Imidlertid blev den opført længere mod nordvest på dens nuværende placering.

Figur. 2. Kort fra begyndelse af 1900-tallet over Blegdams, Nørre- og Østerfælled med det areal markeret på Blegdams Fælled, som var afsat til det planlagte Rigshospital. Generalstabens Topografiske Afdeling 1905.

6 Målesystem

Opmålinger er foretaget i forhold til Patienthotellet med målebånd. De målfaste skitsetegninger blev indskannet elektronisk, derefter georefereret, og efterfølgende overført til museets digitale registreringssystem IntraSIS under sagsnummer 2014:2.

7 Udgravningsmetode

Ved forundersøgelsen blev der anlagt to søgegrøfter (Z100005 og Z100006) på henholdsvis 41.5 og 38.5 meter henover den nuværende græsplæne i haveanlægget for derigennem at afdække spor efter mulige arkæologiske levn i undergrunden (Fig. 3-5). Dermed blev der ved forundersøgelsen undersøgt et areal på omtrent 144 kvadratmeter.

Søgegrøfterne blev trukket med en gravemaskine på gummibælter. Der anvendtes en 1,8 meter bred rabatskovl uden tænder, og grøfterne blev trukket i horisontale lag ca. 5 cm ad gangen. Den opgravede jord blev placeret direkte ved siden af grøften for at blive fyldt i igen umiddelbart efter undersøgelsen. Grøfterne var orienterede fra nordvest til sydøst, parallelt med Patienthotellet og dets haveanlæg. Efter afgravningen af muldlaget blev den blotlagte undergrund afrenset med skovl, hvor løs jord kunne skjule eventuelle fyldskifter.

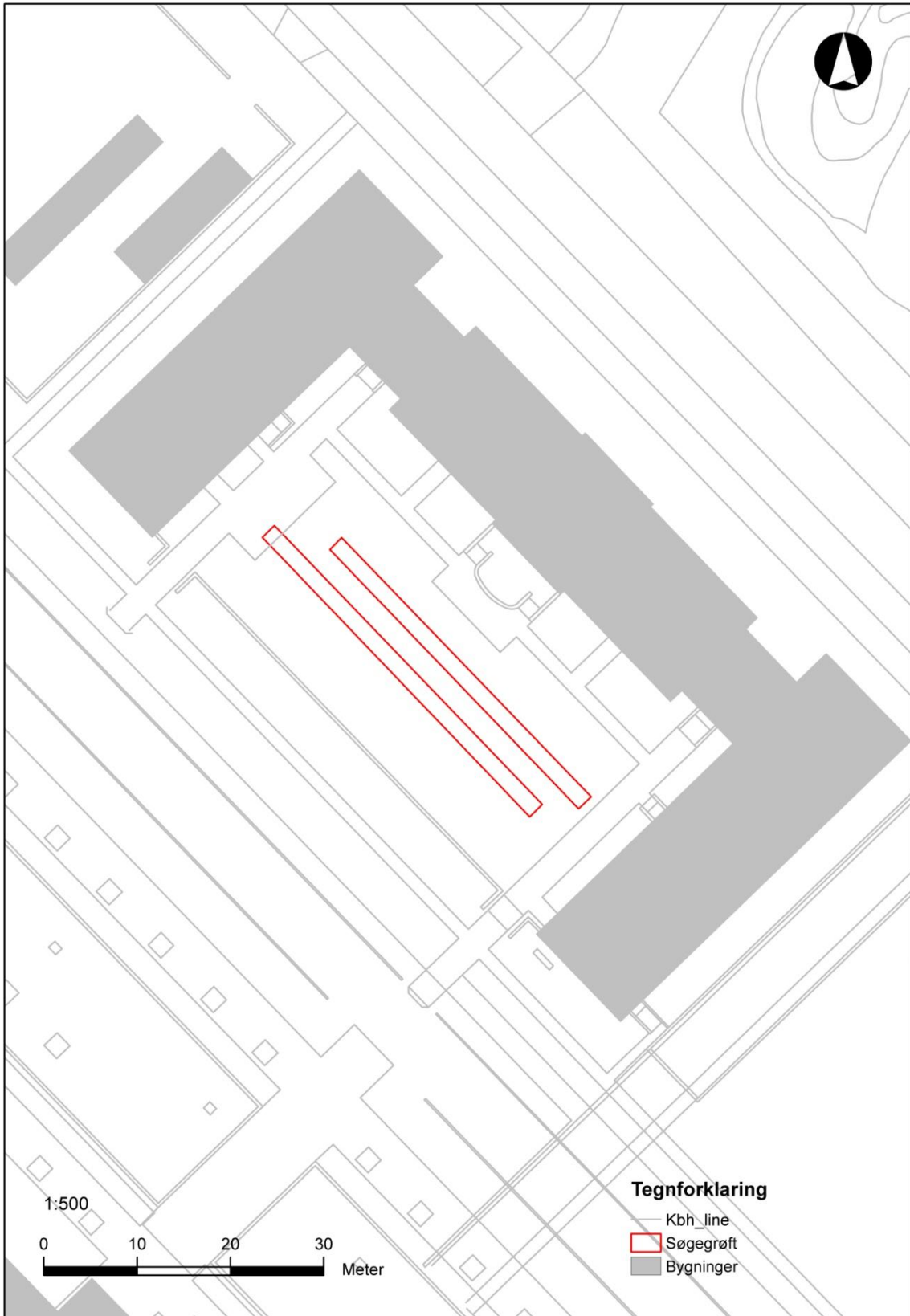
Den opgravede jord blev gennemgået med en metaldetektor X-Terra 305 med fravalg af jern.

8 Undersøgelsens resultater

Grøfterne blev gravet til en dybde af 50-60 cm, hvilket svarede til tykkelsen af muldlaget i haveanlægget. Under muldlaget fandtes gulligt undergrundsler, som indeholdt få, større sten. I grøfterne observeredes flere mindre, diffuse fyldskifter, hvoraf et havde rektangulær form i fladen. Ved snitning kunne det erkendes, at fyldskifterne ikke var af oldtidskarakter. Formentlig er der tale om nedgravninger fra tidligere faser af beplantning i haveanlægget. Et andet fyldskifte var påviseligt recent, da der i fylden fremkom et rustent trådsøm og et glasfragment af nyere dato. Fyldskifterne blev ikke dokumenteret.

Bortset fra disse fyldskifter samt en nyere drængrøft var søgegrøfterne uforstyrrede af recente aktiviteter, og der fandtes ingen anlæg af arkæologisk interesse. Det bemærkedes, at grænsen mellem muldhorisonten og undergrunden var uforstyrret, hvilket peger på, at der ikke har fundet betydelige afgravninger sted i haven ved dens anlæggelse, og at den nederste del af muldhorisonten derfor må formodes at være intakt, siden arealet blev inddraget fra Blegdams Fælle i begyndelsen af 1900-tallet.

Den opgravede jord blev undersøgt for eventuelle genstande, men der var bemærkelsesværdigt få genstande i muldhorisonten. Disse omfattede grønt og klart flaskeglas af nyere dato, en grønglaseret flise af hvidt, hårdbrændt keramik, to trådsøm, en aluminiumskapsel, og et stykke flettet bånd af uidentificeret materiale. Endelig fandtes et hvidbrændt, krakeleret stykke flint, der dog ikke kunne identificeres som et forhistorisk afslag. Det sparsomme genstandsmateriale skal ses i sammenhæng med den ret sene udvikling af området til sammenhængende bebyggelse og arealets status som græsningseng og efterfølgende haveanlæg.

Figur 3. Oversigtsplan med grøfternes placering.

Figur 4. Oversigtsfoto taget fra Centralkompleksets 16. etage. Blik mod nordøst med Patienthotellet og Fælledparken i baggrunden. I Patienthotellets haveanlæg ses de to søgegrøfter.

Figur 5. Søgegrøfterne set mod sydøst.

Sammenfatning

Der fremkom ingen anlæg eller fund af arkæologisk interesse på det forundersøgte areal. De få fund fra muldlaget tilhører alle Nyere Tid. Arealet frigives derfor, da de på baggrund af forundersøgelsen ikke skønnes at indeholde arkæologiske interesser.

9 Fremtidigt arbejde

Selv om den aktuelle undersøgelse ikke frembragte fund af arkæologisk interesse skal det understreges, at tidligere fund peger på muligheden for sten- og jernalderforekomster samt oldtidsbebyggelse på Fælledparkens arealer. Det vil derfor fortsat fra museets side anbefales, at der forud for kommende anlægsarbejder i parken udføres arkæologiske forundersøgelser.

10 Referencer

Grumløse, N.P. 2009. Fælledparken – etape 1. Beretningsrapport. Københavns Museum.

Grumløse, N.P. 2010. Fælledparken – etape 2. Beretningsrapport. Københavns Museum.

Stensager, A.O. 2004. Fund af ældre stenalders redskaber i København. Historiske Meddelelser om København, 155-168.

Illustreret Tidende d. 28. august 1910. Årgang 51, nr. 48.

11 Fotoliste

IntraSIS	Foto nr.	Motiv	Dato	Init.
100001	DSC-0176	Søgegrøfterne set mod SØ	12.2.201	NHA
100002	DSC-0181	Søgegrøft set mod NV	12.2.201	NHA
100003	DSC-0182	Oversigtsfoto af haveanlægget med søgegrøfter	12.2.201	NHA
100004	DSC-0184	Oversigtsfoto af Patienthotellet med Fælledparken	12.2.201	NHA